

Den prognostiska betydelsen av tidiga missanpassningssymtom

En efterundersökning av 154 pojkar, som vid första anmälningen till barnavårdsnämnd varit 10 år eller yngre.

Av överläkare *John Ingvar Ek*, Vänersborg

En del kända fakta om ungdomsklientel

Vid social missanpassning hos tonåringar står man ofta ganska maktlös, när det gäller att föreslå effektiva och konkreta åtgärder. Den individuella personligheten erbjuder i varje fall särdrag, som kan registreras, men de mekanismer, som ligger bakom de felaktiga reaktionssätten, förblir oftast gåtfulla. Det ungdomliga vanartsklientelet som grupp betraktat är så till vida bättre utforskat, och där har man trots allt en hel del väsentliga fakta att hålla sig till. Vissa av dessa data är ovedersägliga och rapporter från olika länder stämmer väl överens. Felet är emellertid, att kunskaperna ger mycket liten hjälp, när man söker handlägga det enskilda fallet.

Man har sålunda inte mycken ledning av vetenskapen, att de svårare vanartsfallen till en övervägande del kommer från storstadsmiljö, vilket man bl. a. funnit vid en undersökning av de på ungdomsvårdsskolor intagna år 1958, där såväl pojkarna som flickorna till 84 % kom från städer resp. 16 % från landskommuner. Sedan länge är dokumenterat, att ungdomlig vanart vanligen är förknippad med en otillfredsställande hemmiljö. För ett kontrollmaterial normala har man funnit, att 80,3 % av barnen har levat de första 15 åren i eget hem med sammanlevande föräldrar. För t. ex. ungdomsvårdsskolornas intagna gäller en siffra på omkring 40 %. Även bland den procent hem, vilka registrerats som ungefär jämförbara med normalfallens, har man i andra undersökningar funnit avvikelser, och egentligen återstår för de asociala ungdomarnas del knappast mer än 15 % intakta hem utan påtagligare brister. Om uppväxtmiljön är känt, att man i betydligt högre grad än vanligt påträffar föräldrar, som fostrat barnen "slapp" eller med "inkonsekvens". I det barnaklientel, som man

möter på nämnder eller allmänna institutioner, ser man alltså ofta olämpliga drag hos föräldrarna. I vilken grad dessas olämplighet som fostrare är ett socialt eller biologiskt arv är mycket svårt att avgöra. Man tycker sig dock märka, att ju mer uttalad asocialitet och beteenderubbning, som barnet eller ungdomen visar, desto mer skymtar man sammanhang med mental sjuklighet hos fostrarna. I ett normalmaterial fann man sålunda, att ca 20 % av föräldrarna haft lättare nervösa besvär och ca 2—3 % hade behövt någon form av mentaltvård med hospitalisering. För ett barnhems klientel med mentalt störda pojkar och flickor var motsvarande siffror drygt 50 % samt 15—25 %.

Beträffande asociala i barna- och ungdomsåren vet man också, att underbegåvade, även gravt debila, finns överrepresenterade i mycket stor utsträckning. I det vuxna kriminella klientelet möter man inte alls samma skillnad beträffande begåvningsnivån, utan det finns knappast något märkbart i fråga om den genomsnittliga, statistiska begåvningskillnaden mellan fängelseinterner och genomsnittsbefolkningen. Det verkar som om för ungdomarnas del den försenade mognad och omdömeslöshet, som en lägre intelligensnivå medför, hade stor betydelse för förmågan till social anpassning. Man får antagligen också räkna med att en del av de intellektuellt svårast handikappade blir mera permanent omhändertagna, allt eftersom anpassningssvårigheter manifesterat sig.

De nu ovan relaterade faktorerna, som hör samman med asocialt beteende i ungdomen, är ju av den naturen, att de redan när individerna är i tidig ålder har full verkan. Man får väl anta, att de olyckliga hemmiljöer, som man konstaterat i ökad utsträckning, redan utövar sitt skad-

liga inflytande på barnen, när dessa är i den tidigare lekåldern. Likaså har man alla skäl att förmoda, att intelligensdefekterna redan från början är för handen och fordrar sitt särskilda hänsynstagande, om ej komplikationer skall uppstå. Många av de kända skadefaktorerna verkar alltså med största sannolikhet på den unga individen i redan de tidigaste åldrarna, men egendomligt nog beaktar man inte detta i tillräcklig utsträckning. Det är också påfallande, hur få undersökningar det finns rörande kriminaliserad ungdom, som tar fasta på de utvecklingspsykologiska aspekterna och noggrant går tillbaka i personlighetsutvecklingen ända in i förskoleåldern. Man kan nog konstatera, att de anamnestiska tillbakablickar, som brukar presteras vid t. ex. utredningar av ungdomsbrottslingar även är mycket summariska beträffande uppträdandet, den sociala anpassningen, personlighetsdaningen etc. under skolåren för att inte tala om det så viktiga småskolestadiet med alla eventuella inskolningssymtom.

Här i landet finns en föredömlig organisation för mödra- och barnavård. Den har fungerat i ca ett par decennier och har säkert varit av utomordentligt medicinskt-profylaktiskt värde. Det är rationella resonemang, som motiverat upprättandet av sådan förebyggande verksamhet, och man förstår ej, att liknande logiskt tänkande inte också kan få användas, när det rör mentalvården för barn. Om man över huvud taget menar, att yttre inflytande kan inverka på personlighetsutveckling, attitydbildning, värderingar och motivationer, borde mentalhygieniskt sanerande ingrepp vara mest effektiva under de första 10 händelserika levnadsåren.

Ungdomsbrottslighetens tidigsymtom

För att ha ett åskådningsexempel på hur viktig tidsfaktorn är i dessa sammanhang, gjorde undertecknad för något år sedan en undersökning av 75 fall av åtalseftergift i Malmö, omfattande samtliga, som under ett visst år remiterats av åklagaren för yttrande av barnavårdsnämnden rörande åtalseftergift och som vid den begångna förseelsen fyllt 15 år men inte 16.

TABELL 1.

Åldern vid första av myndigheter kända förseelse för 75 ungdomsbrottslingar i Malmö.

Ålder	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15 år
Antal	3	1	2	1	5	6	8	13	11	25

Med hjälp av barnavårdsnämndens handlingar kunde man gå tillbaka i tiden och se hur pass ofta vederbörande förekommit i dem. Med hjälp av protokoll och personakter kunde man konstatera, att medelåldern för första registreringen i nämndens handlingar var 12,7 år. En hel del av ynglingarna hade redan i 5—6 eller 7-årsåldern varit uppmärksammade för första gången (tabell nr 1). Undersökningen visade sålunda, vad som varje erfaren socialarbetare från detta område vet: de mera uppmärksammade övergrepp, som sker efter straffmyndighetsålderns inträdande, är endast ett led i en lång, ogynnsam utveckling, som pågått kanske hela uppväxttiden.

Man kan emellertid fråga sig, om det funna resultatet 12,7 år är representativt för t. ex. det totala klientelet ungdomsbrottslingar i alla åldrar, i städer och på landsbygd. Man vet, att en stor procent, siffran 75 har nämnts, av 15—16-åriga lagöverträdare inte recidiverar inom en 5-årsperiod. Å andra sidan vet man, att en kärna i klientelet utgöres av återkommande fall och av sådana individer, som i vuxen ålder kommer att ingå ibland vaneförbrytarna. I vad mån som de 75 ynglingarna från Malmö ensidigt hör till någon av dessa kategorier kan ej säkert avgöras. Troligen kan man bedöma dem såsom en genomsnittligt representativ grupp, och det måste betonas, att det funna medelvärde 12,7 är en minimisiffra. Man skulle med all säkerhet få fram betydligt dystrare data angående debut av vanart och tidiga svåra missanpassningssymtom, om man haft tillfälle till en individuell undersökning med socialpsykiatrisk anamnes, såsom sker vid en barnpsykiatrisk exploration.

Man måste också fråga sig, hur många pojkar som över huvud taget blir anmälda till barnavårdsnämnd i tidig ålder och sedan kanske inte mera hörs av. För att få en uppfattning om detta,

gjorde undertecknad en annan undersökning av barnklientel registrerat vid Malmö barnvårdsnämnd. Samtliga pojkar, som under 1951 och 1952 blivit registrerade på barnvårdsnämnden för någon förseelse, medan de var 10 år eller därunder, fick utgöra material för en follow-up undersökning, och de 154 gossar som påträffades blev med hjälp av barnvårdsnämndens register kontrollerade framåt i tiden till 1960.

Är det då möjligt, att med psykiatrisk bedömning av ett barn och dess miljöförhållanden få en någorlunda säker uppfattning om, dels orsakssammanhangen bakom patientens beteenden, dels patientens individuella prognos? Utan att använda sig av sedvanlig barnpsykiatrisk arbetsmetodik med resurser i fråga om psykologiskt testförfarande etc., vill författaren med hjälp av det sistnämnda materialet visa hur redan en enkel psykiatrisk grovsortering av det individuella beteendet kan genomföras.

En bekräftande undersökning med försök till barnpsykiatrisk prognosuppskattning

Tillvägagångssättet var följande. De 154 pojkarna blev med tanke på ett försök till prognosbedömning redan vid materialinsamlandet uppdelade i 9 grupper. De olika gruppernas rubriker täckte i stort sett hela registret av aktuella tilltag, och dessa nio rubriker söker i korthet beskriva de olika förseelserna. Det väsentliga med den genomförda kategoriindelningen är emellertid, att vissa grupper omfattar förseelser, som begåtts mera av misstag eller av godartat okynne eller uppspelthet. Andra grupper hänför sig till förseelser, som är planlagda eller som tyder på djupare aggressiv inställning med karaktärsstörningar eller förvildning och dålig tillsyn.

Det måste betonas, att pojkarna innan man följde dem i ungdomsregistret, blev placerade i sina olika kategorier, allt eftersom deras förseelse hade beskrivits i den första anmäldningen bygger endast på de korta raderna om vad som försiggått vid den första förseelsen. Trots de kortfattade upplysningarna får man fram anmärkningsvärda siffror med hjälp av den

nämnda kategoriindelningen (tabell nr 2). Hela materialet får en recidivfrekvens på 42 %. För vissa kategorier såsom i grupp II, där farlig eldning på vindar eller i närhet av brandfarliga föremål förekommit, är recidivfrekvensen uttalad (70 %). En annan grupp, som har mycket hög återfallsfrekvens (67 %), är nr I, där planlagda stölder och snatterier noterats. Liknande värde får man i grupp V, där alla som åstadkommit falskt brandalarm införts. Procentsiffran blir 66 %, men gruppen omfattar endast 9 individer.

I grupp IX finns 11 st. pojkar, som använt sten och tillhyggen mot fordon, bilar, järnvägs-

TABELL 2.

Indelning i IX grupper av de 154 pojkar som anmälts till barnvårdsnämnden vid 10 års ålder eller tidigare.

		Samtliga	Återanmälda	% återanmälda
I	Planlagda stölder, inbrott eller snatterier	21	14	67
II	Eldning med avsiktlig risk eller på brandfarlig plats	20	14	70
III	Eldning på lek utan större risk	18	2	11
IV	Oöverlagt småsnatteri, fruktpallning m. m.	5	1	20
V	Falskt brandalarm	9	6	66
VI	Olämpligt uppträdande, bråkighet, slagsmål m. m.	16	0	0
VII	Oavsiktlig skadegörelse el. ovarsamhet m. obetydliga följder	17	3	18
VIII	Avsiktlig skadegörelse på värdefull egendom	37	20	54
IX	Tillhygge mot fordon under trafik, järnvägsspår etc.	11	5	45
		154	65	42

tåg, ev. lagt stenar på rälsen. Här borde man vänta sig ganska hög recidivfrekvens, eftersom barnens beteende skulle kunna tyda antingen på svåra mentala störningar i fråga om emotionalitet och hämningslöshet eller på debilitet och allmän förvildning. Siffran blir emellertid endast 45 %, vilket är ungefär motsvarande hela materialets (42 %). För denna grupp kunde man även misstänka en särskilt låg medelålder. Den är 7,72 år, vilket jämfört med grupp V (8,44) innebär den största åldersdifferensen mellan grupperna. Denna skillnad ger dock ej anledning till några säkra slutsatser, och en noggrannare räkning på åldersfördelningen har över huvud taget inte genomförts på grund av materialets ringa omfattning.

Helt förbluffande resultat yppar sig i grupp VI, där ringa tilltag, slagsmål eller busier, eventuellt med åtföljande oavsiktlig skada blivit noterade. Som exempel från denna grupp kan nämnas en pojke, som anmälts på grund av att en fyrverkerismällare skadat en kamrat. En annan hade råkat slå sönder en butiksruta av misstag enligt egen uppgift, en tredje slagit en snöboll på en kamrat, som fått näsblod. En 6-åring hade tagit cykelventiler, och en 7-åring hade petat tändstickor i en tobaksautomat utan någon särskild avsikt. De 16 pojkarna som kom i denna grupp återfanns ej alls i registren. Mycket låga siffror finner man även i grupp III, där rubriken syftar på eldning utan risk, t. ex. ute på öppna fält eller i källare, där omedelbar brandfara ej varit för handen. För de 18 i grupp III blev återfallsprocenten 11. Jämförelsen med kamraterna i grupp II är slående och visar, hur en enkel bedömning av detta slag på ett mycket effektivt sätt kan grovsortera individerna och ge en uppfattning om beteendets sammanhang med personlighetsstrukturens särart.

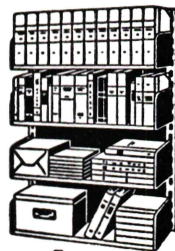
Resultaten visar, att tidiga beteendestörningar, som tagit sig så pass iögonenfallande uttryck, att vederbörande blivit rapporterad till barnavårdsnämnd, ej ofrånkomligt behöver ha ogynnsam prognostisk betydelse. Undersökningsresultaten bestrider emellertid inte vikten av att de tidiga vanartsfallen beaktas och att man i detta klientel

påträffar en orimligt hög procent av recidiverande ungdomsbrottslingar. Med tanke på detta skulle författaren såsom barnpsykiater vilja föreslå, att samtliga barn som uppmärksammas av barnavårdsnämnd på sätt som här åsyftats, bleve föremål för en barnpsykiatrisk utredning.

Med hänvisning till det redovisade resonemanget och siffermaterialet är ej kravet på barnpsykiatrisk bedömning i varje tidigt "vanartsfall" överdrivet. Undersökningen visar inte bara på behovet härav utan också på de möjligheter, som finns att utvidga vår ofullkomliga förmåga till bedömning av barnens beteenden. Ett sista exempel på detta är en av gossarna, som ingår i grupp III. Han hade som 5-åring eldat med papper i ett badrum och på grund av brandkårsutryckning kommit till nämndens kännedom. Någon anledning till åtgärd fanns det ej. Gossen placerades i denna undersökning i den godartade grupp III, där han bland de 18 pojkarna är den ene av två som senare återkommer. Vid 11 års ålder anmäldes han nämligen för inbrott i myntautomater, cykelstölden m. m. Inför ett dylikt ej alls ovanligt fall undrar man, om ej pojken i fråga eller hans uppväxtmiljö vid en barnpsykiatrisk undersökning hade visat tillräckliga psykiatriska eller sociala insufficienstecken redan vid den första anmälan.

HYLLOR

praktiska
konstruktioner
för kontor
arkiv
bibliotek
butiker
laboratorier
privatinredn.

Sparrengs

Stockholm Ö.
Försälj.-avd.: Karlavägen 89
Tel. 67 36 50 — 67 76 75